

Dansk Bibliotekshistorisk Selskab

Styrelsens beretning 1997-2002

Dansk Bibliotekshistorisk Selskab har fortsat sin virksomhed og herunder engageret sig i mødearrangementer.

I maj 1999 udkom bind 5 i serien *Bibliotekshistorie*. Redaktørerne var Jørgen Svane-Mikkelsen og Steen Bille Larsen, som sammen med bogtrykkeren Poul Kristensen har opretholdt tidligere binds høje standard med hensyn til indhold og udstyr. Bogen er på 136 sider og rummer 5 artikler samt beretning 1992-1997 fra Dansk Bibliotekshistorisk Selskabs styrelse. Artiklerne dækker forskellige biblioteksfaglige emner, en af dem er i samarbejdet form arkivar, dr.phil. Lars N. Henningsens foredrag, som han holdt i Dansk Bibliotekshistorisk Selskab d. 26. oktober 1994 i anledning af modtagelse af E.C. Werlauff Prisen.

Styrelsen har som nævnt fastholdt *Bibliotekshistorie* i sin vanlige form og kvalitet. Det er et spørgsmål, Selskabets styrelse har drøftet, fordi beslutningen medfører en forholdsvis lav udgivelsesfrekvens for bindene i serien og også betyder at Selskabet ikke på nuværende tidspunkt har rammerne for publicering af bibliotekshistorie, der befinder sig i området mellem forskning og historiefortælling. Diskussionen om Selskabets publiceringsvirksomhed fortsætter med inddragelse af Selskabets Nyhedsbrev, der under Bente Kaspersens redaktion er udkommet med 13 numre i beretningsperioden, samt Selskabets kommende hjemmeside i overvejelserne.

Spørgsmålet om bibliotekshistorisk forskning har optaget Selskabets styrelse. Ifølge Dansk Bibliotekshistorisk Selskabs love er det Selskabets formål at udbrede kendskab til og interesse for bibliotekshistorie med særligt henblik på danske formål; det formål tilgodeses i høj grad gennem medlemsarrangementerne. Men det andet ben i formålsparagraffen ”at fremme bibliotekshistorisk forskning” har det været vanskeligere

at tilgodese i samme omfang; udgivelsen af serien *Bibliotekshistorie* tilgodeser forskningen, men styrelsen vil gerne være med til at inspirere og om muligt skabe et bibliotekshistorisk forskningsmiljø, der strækker sig ud over det, der alene har bibliotekerne som genstand; det skal forsøges at skabe kontakt til forskningsmiljøer også uden for Danmarks Biblioteksskole. Som en ny aktivitet har Selskabet inviteret til forelæsningsforeninger med udgangspunkt i nyeste forskning.

I 1999 kunne Det Kgl. Bibliotek åbne sin nye bygning, *Den Sorte Diamant*, for offentligheden, og for Selskabet var det naturligt at gratulere biblioteket og donerede i den anledning en skulptur "bogsider" udført af Bruno Kjær.

Medlemstallet har i den forløbne periode været svagt faldende og omfattede i april 2002 i alt 222 medlemmer, hvoraf 171 var personlige medlemmer og 51 var institutionsmedlemmer. Antallet af personlige medlemmer har været nogenlunde konstant, mens der har været et frafald af institutionsmedlemmer. Medlemskontingentet blev ændret ved generalforsamlingen i 2000 og er kr. 150 for personlige medlemmer, dog kr. 100 for pensionister, studerende og ledige; for institutioner er kontingentet kr. 300 årligt.

Mødevirksomheden er fortsat en af Selskabets hovedaktiviteter; medlemmer træffes – biblioteker og biblioteksaktiviteter sættes i fokus ved møder, der kan være med til en bevidstgørelse om betydning, som man ikke altid er opmærksom på i det daglige. Den forrige beretning sluttede med studieturen til Paris i april 1997. Denne beretning starter med Selskabets 15. generalforsamling d. 17. juni 1997, som blev holdt på Biblioteksskolen i København; efter generalforsamlingen var temaet for mødet Statsbibliotekets historie, selv om mødet blev holdt i København. Mødet om Statsbiblioteket havde Selskabet to gange forsøgt at holde i Århus, begge gange med så ringe tilslutning fra medlemmerne, at møderne blev aflyst. Men i København fortalte overbibliotekar Svend Larsen så – med lysbilleder i stedet for besigtigelse in natura – om de to biblioteksbygninger, Hack Kampmanns bygning i Vester Allé og C.F. Møllers bygning i Universitetsparken. Svend Larsen havde været på jagt i Statsbibliotekets arkiver, og tilhørerne fik den tilgængelige viden fra Statsbibliotekets jubilæumsbøger rigt suppleret, bl.a. med ikke-offentliggjorte tegninger af en foreslået tilbygning i Vester Allé.

Også den netop afsluttede ombygning af Statsbiblioteket blev gennemgået; arkitektfirmaet Kjær & Richter har stået for ombygningen, og Svend Larsen redegjorde for overvejelserne i forbindelse med ombygningen – hvordan finder man en passende balance mellem hensynet til tradition og behovet for fornyelse.

I august 1997 var der IFLA-konference i København; Selskabet markerede sig over for konferencens delegater, idet folderen *Classical Libraries in Copenhagen* med Sten Tulinius' charmerende tegninger af det bibliotekshistoriske København blev placeret i alle konferencetasker. Årets julemøde blev holdt i Rådhusbiblioteket d. 2. december. Københavns Rådhusbibliotek i Martin Nyrops imponerende rådhus befinder sig i bygningens forreste hjørne mod Vester Voldgade. De sidste 75 år har Rådhusbiblioteket været en del af Københavns Kommunes Biblioteker, men biblioteket er ældre. Det var 100 år siden, biblioteket åbnede for offentlig benyttelse, det var i Vimmelskæftet, for i C.F. Hansens rådhus på Nytorv var der ikke plads. Bjørn Westerbeck Dahl, Rådhusbibliotekets daglige leder, berettede bibliotekets forhistorie, om åbningen i 1897 og de første 25 års interessante og underholdende historie; det var en beretning baseret på nye kildestudier og med adskillig ny viden.

Det første medlemsmøde i 1998 fandt sted d. 30. april på Biblioteksskolen i København efter afholdelse af Selskabets 16. generalforsamling. Førstebibliotekar, dr.phil. Grethe Jacobsen gennemgik pligtafleveringens 300-årige historie; udgangspunktet var hendes eget bidrag til værket om pligtafleveringens historie og hendes deltagelse i det lovforberedende arbejde til pligtafleveringsloven fra 1997. Grethe Jacobsen præsenterede såvel de historiske som aktuelle spørgsmål i forbindelse med pligtafleveringen og påviste nye og ændrede syn på pligtafleveringens historie. D. 16. maj arrangerede Selskabet besøg i Roskilde; formiddagen rummede besøg i Sankt Hans Hospital, hvor bibliotekar Anne Marie Paulmann viste og fortalte om biblioteket, der er en del af Københavns Kommunes Biblioteker, og som er placeret i Kurhuset, en af hospitalets arkitektonisk interessante bygninger. Der blev også anledning til at besøge hospitalets museum, kirke og festsal. Om eftermiddagen var der arrangeret besøg i Vikingskibshallen og den nyindviede museumsø. I 1998 var Det Kgl. Bibliotek i gang med bygning af Den Sorte Diamant, og Selskabets medlemmer fik invitation til at besøge

byggepladsen d. 2. juni, hvor direktør Erland Kolding Nielsen og overbibliotekar Steen Bille Larsen viste rundt og fortalte om byggeriet.

Efterårets program blev indledt d. 29. september med et møde i Borups Højskole, den eneste højskole i København og stiftet i 1891 af Johan Borup som et alternativ til den traditionelle folkehøjskole med dens landbobaggrund. Højskolen har siden 1924 haft til huse i det ene af de to palæbygninger, som blev opført i 1748 af etatsråd Jacob Barchmann på hjørnet af Ny Kongensgade og Frederiksholms Kanal. Rammerne var passende for et møde om folkeoplysning. Aftenens foredragsholder Ove Korsgaard havde givet mødet overskriften *Lys over landet*; han tog udgangspunkt i sin bog *Kampen om lyset – Dansk voksenoplysning gennem 500 år* og redegjorde for forskellige oplysnings- og dannelsestraditioner. Julemødet blev holdt – næsten traditionen tro – som et besøg i Dronningens Håndbibliotek på Amalienborg, hvor dronningens håndbibliotekar, dr.phil. Klaus Kjølse igen viste rundt i Håndbiblioteket og også i det såkaldte gotiske bibliotek, som tilhørte Caroline Amalie. Endnu engang blev dette arrangement et tilløbsstykke, og det så meget at styrelsen besluttede at udforme retningslinjer for at prioritere deltagerne og give personlige medlemmer fortrinsret, når der er tale om gratis møder med adgangsbeholdning, så institutioner, som dog trods alt betaler et beskedent medlemskontingent, ikke kan forvente at mange ansatte kan deltage inden for dette institutionsmedlemskab.

Forårssæsonen 1999 startede med et besøg d. 10. marts i Medicinsk-Historisk Museum i Bredgade 62. Forskningsadjunkt, ph.d. Bodil Haarmar og professor, dr.med. Torben Schiødt fortalte om museets historie og museets bibliotek. Der var lejlighed til både at høre om og se bogskatte fra bibliotekets samlinger, der har medicinens historie som særligt emneområde og rummer godt 30.000 bind. Efterfølgende blev deltagerne guidet gennem museets samlinger, og samtidig oplevede man selve bygningen, Det Kongelige Kirurgiske Akademi, som fra 1785 til 1946 var hovedsæde for dansk lægeuddannelse. Selskabets 17. generalforsamling fandt sted d. 19. maj i Vartov. Efter generalforsamlingen fortalte sekretariatsleder Hans Grieshaug om Vartov, om det interessante hus, dets historie, indretning og brug; der var rundvisning i bygningskomplekset og også forevisning af Grundtvig Biblioteket.

Årets studietur gik til Borås og Göteborg d. 2.-3. oktober. Deltagerne mødtes ved middagstid d. 2. oktober i Biblioteksmuseet i Borås; her gennemgik lektor Magnus Torstensson hovedtræk i de svenske folkebibliotekers historie, bistået af Ingemar Rosberg, som er museets daglige leder. Det gav stof til eftertanke at svenskerne har formået at oprette et museum, som giver de besøgende et levende billede af samspillet mellem bøgernes og folkeoplysningens verden. Aftenen og næste formiddag havde Göteborgoperaen på programmet, om aftenen med premiere i operaen og den efterfølgende dag med besøg i operaens bibliotek, hvor bibliotekschef Bent Christiansen viste rundt i operaen, herunder i biblioteket, og løftede sløret for en helt speciel form for biblioteksvirksomhed, der indgår som centralt element i operaens produktioner. D. 16. oktober var Selskabets medlemmer inviteret til sær-rundvisning i middelalderudstillingen *Levende ord & lysende billeder* i Det Kgl. Bibliotek; seniorforsker Erik Petersen gav en kyndig og meget spændende gennemgang af denne enestående udstilling. Det Kgl. Bibliotek lagde også hus til i årets julemøde d. 2. december; der var arrangeret rundtur i den nybyggede *Sorte Diamant* med direktør Erland Kolding Nielsen og overbibliotekar Steen Bille Larsen som guider og fortællere af historien omkring bygningen af Diamanten.

2000 startede med besøg i Kunstakademiets Bibliotek d. 29. februar. Igen fik Selskabets medlemmer historie om bygninger og lejlighed til at komme ind, hvor man normalt ikke har adgang; Charlottenborgs Kuppelsal og Eckersbergs maleri af Thorvaldsen for blot at nævne to ting. Det var overbibliotekar Patrick Kragelund, der var guide på turen i bygningen, og det var også Patrick Kragelund, som viste og fortalte om Kunstakademiets bibliotek med Abildgaard som en centralt placeret person både i biblioteket og i Patrick Kragelunds stærkt engagerede beretning om sin egen forskning i Abildgaard og den forskningsmæssige betydning, Abildgaards eget bibliotek har haft i den henseende. D. 3. maj holdt Bibliotekshistorisk Selskab sin 18. generalforsamling, denne gang havde selskabet fået lov at låne et lokale i Musikhistorisk Museum inden det efterfølgende medlemsmøde samme sted. Efter generalforsamlingen var der guidede rundvisning i Musikhistorisk Museum og Carl Claudius' Samlings Bibliotek. Museum og bibliotek i samme hus, hvor det er musikhistorien der er bindeleddet, viste tyde-

ligt værdien af de grænseoverskridende samarbejder, man bl.a. fra EU lægger op til med samarbejde mellem Arkiv-Bibliotek-Museum for at få etableret fælles adgang til 'historien'.

D. 9. september var Kolding Bibliotek og Koldinghus som de programsatte aktiviteter. Turen startede i biblioteket, hvor stadsbibliotekar Kirsten Sparvath fortalte om Kolding Folkebiblioteks særlige historie, bl.a. om Jens Holm, som i 1933 donerede et overordentligt stort beløb, så kommunen kunne erhverve en attraktiv og centralt beliggende grund midt i Kolding by; Jens Holms Biblioteksfond eksisterer endnu og er fortsat en aktiv medspiller i bibliotekets stadige udvikling. Blandt deltagerne i arrangementet var tidligere stadsbibliotekar Thorkild Hamming, som kunne supplere på nogle af de historiske facts. Efter rundvisning i biblioteket gik turen til Koldinghus, som foruden sin historie rummer byens museum. Specielt i relation til det bibliotekshistoriske må slottets smukke og på så mange måder bibliotekshistoriske bibliotekssal nævnes. Et første tiltag i at forsøge at skabe et bibliotekshistorisk forskningsmiljø, der strækker sig ud over det miljø, der alene har bibliotekerne som genstand, var dr.phil. Henrik Horstbølls foredrag *Menigmands Medie. Læserevolution, lejebiblioteker og litteraturudbud omkring år 1800* i Holbergsalen på det Kgl. Bibliotek d. 12. oktober. Henrik Horstbøll, forskningsbibliotekar ved Det Kgl. Bibliotek, tog i foredraget udgangspunkt i sin disputats fra 1999 *Menigmands Medie. Det folkelige Bogtryk i Danmark 1500-1840*, nærmere betegnet i den del af hans undersøgelse, som omhandler slutningen af 1700-tallet og begyndelsen af 1800-tallet: Hvad havde menigmand mulighed for at læse? Hvad var litteraturudbuddet? Hvem stod for at udbyde litteratur til den brede befolkning? Det er spørgsmål, som alle griber ind i og er af relevans for bibliotekshistorien. Arrangementet havde samlet 18 deltagere, og styrelsen mener det var en fuldt tilfredsstillende start på en foredragsrække, med præsentation af nyeste forskning af bibliotekshistorisk relevans. Julemødet formede sig som et besøg i Det Militære Læseselskab, Kastellet, Nordre Magasin, bygning 11 d. 30. november. Læseselskabets formand, lrs. E. Wigelsen Bruun, gav en levende beskrivelse af Læseselskabets spændende og særegne historie og dette selskabs nuværende funktion, og major Kongsback sørgede på meget gæstfri måde for forplejningen. Efterfølgende havde deltagerne lejlighed til at se

bogsamlingen og Læseselskabets øvrige genstande. Det er ved et arrangement som dette, man skønner på at være medlem af et Selskab, der byder på nogle oplevelser, man aldrig ville have fået som 'menig'.

Selskabets 19. generalforsamling blev holdt d. 3. april 2001 i Arbejdermuseets fredede kælderrestaurant "1892". Efterfølgende var der rundvisning i udstillingen med Anton Hansens tegninger, idet museumsinspektør Hanne Abildgaard gennemgik den omfattende udstilling af en af mellemkrigstidens betydeligste danske kunstnere, der som en af de første danskere skildrede verden set fra proletariatets synsvinkel. I weekenden 19. – 20. maj gennemførte Selskabet studietur til Karlskrona. Der var 14 deltagere i turen, en særdeles tilfredsstillende opbakning om arrangementet, der formede sig som et både bibliotekshistorisk og historisk arrangement i Sveriges – i 1700- og 1800-tallet – vigtigste flådeby. Første besøg var i Kungl. Örlogsmannasällskapets Bibliotek, hvor Selskabets arkivar, Nicolas Ellis, viste rundt og gennemgik bibliotekets historie og krydrede med marinehistoriske islæt. Kungl. Örlogsmannasällskapet blev grundlagt 1771 som en officersforening og er nu Sveriges sømilitære akademi. Biblioteket er en omfattende og interessant fagbibliotek med hovedvægt på det sømilitære område. Carlskrona Läsesällskaps Bibliothek var det næste besøg. Bibliotekets leder, Torsten Samzelius viste biblioteket og berettede om dets historie. Det er Sveriges eneste bevarede lånebibliotek fra oplysningstiden, grundlagt 1794 og virksomt til 1863. Bogbestanden på næste 9.000 bind befinder sig siden 1991 i den smukt indrettede Norden-skjöldska Gården. Søndag formiddag var der arrangeret rundvisning på det gamle værfts- og flådeareal. Orlogsbasen grundlagdes samtidig med byen Karlskrona i 1680. 2001 sluttede med en invitation til Selskabets medlemmer til Ole Harbos forelæsning om Melwin Dewey i anledning af Dewey's 150 års fødselsdag. Arrangementet fandt sted på Danmarks Biblioteksskole, og var åbent for studerende og ansatte, foruden for Selskabets medlemmer.

Det første møde i 2002 var besøg i det Kongelige Teaters Bibliotek d. 5. marts; som følge af stor medlemsinteresse blev besøget gentaget d. 19. marts. Biblioteket rummer hele Det Kongelige Teaters historie med skuespiltekster, librettoer, fotografier fra forestillinger, skitser og tegninger. Indtil 1981 blev der ført regi journal med detaljerede note-

ringer om dagens gang; man kunne konstatere at Elverhøj er blevet opført 992 gange. Den 20. generalforsamling blev afholdt d. 7. maj i Det Kgl. Bibliotek; forud for generalforsamlingen var der rundvisning i udstillingen "Skriftens Forvandlinger", hvor medarrangør ved udstillingen Bent Lerbæk Pedersen fortalte om skriften som kommunikationsmiddel og ornament, med hovedvægten på dens asiatiske, mellemøstlige og nordøstafrikanske oprindelser.

Selskabets formand i perioden 1997-2002 var overbibliotekar Aase Lindahl. Medlemmer af styrelsen i hele perioden 1997-2002 har været afdelingsbibliotekar Susanne Bøggild, rektor, nu forsker Ole Harbo, biblioteksleder Bente Kaspersen, overbibliotekar Steen Bille Larsen og lektor Jørgen Svane-Mikkelsen. Sekretariatschef, nu timelærer Ellen Warrer Bertelsen var medlem af styrelsen fra 1997 og indtil udgangen af 2001, hvor hun ønskede at træde ud af styrelsen; hun blev afløst af bibliotekschef Johannes Balslev, der blev valgt som suppleant til styrelsen i 2002. Overbibliotekar Svend Larsen har været styrelsessuppleant i hele perioden: Stadsbibliotekar Kirsten Boel var styrelsessuppleant indtil 2000. Revisor i hele perioden har været Birgit Berg; fra 1999 har Inger Mathiesen været revisor, hun afløste nu afdøde Esther Krarup. Jan Østergaard Bertelsen har været revisorsuppleant indtil 2000, hvor Anni Hansen blev valgt til revisorsuppleant.

Selskabets adresse:

Dansk Bibliotekshistorisk Selskab
c/o Danmarks Biblioteksskole
Birketinget 6
2300 København S
Tlf. 32 58 60 66